

Vēsture un rūpniecības vēsture

Jau 11. gs. vietā, kur tagad atrodas Līvāni, bijusi tirgotāju un amatnieku apmetne. Tā ietilpusi seno Latgaļu Jersikas valstī un atradusies 7 km uz ziemeļiem no Jersikas valsts "centra" - vietā, kur tiekas toreiz nozīmīgie Dubnas un Daugavas ūdensceļi. Dokumentos nocietinātā apmetne ar nosaukumu "Dubna" pirmo reizi minēta tikai 1289.g. Mūsdienu Līvānu pirmsākumi saistās ar 1533.g., kad toreizējais zemes īpašnieks Līvens šeit izveido muižu un nosauc to savā vārdā par Līvenhofu. 1677. g. Līvāni pāriet poļu magnāta Leonarda Poceja īpašumā. Būdam katoļticīgais, 1678. g. viņš šeit uzceļ pirmo katoļu baznīcu. Baznīca atradās Dubnas krastā pie pašreizējās Līvānu 1. vidusskolas ēkas. Tolaik pie baznīcas pulcējās daudz ubagu. Saubagoto pārtiku tie parasti notiesāja Dubnas krastā aiz lielceļa, tādēļ šo vietu iesauca par Ubagu līci. Mūsdienās tas ir pievilcīgs privātmāju rajons.

1824. g. Līvāni saņēma miesta tiesības. 1854.g te atvēra otro tautskolu Latgalē, bet 1869. g. pirmo aptieku miestā. Latvijas brīvvalsts laikā Līvānu attīstību sekmēja 1926. g. piešķirtās pilsētas tiesības. No jauna tika uzcelts 370 dzīvojamo ēku, kuru lielākā daļa bija no koka, cieši sablīvētas gar galvenās - Rīgas ielas malām. Šī iela bija kā nosēta ar bodītēm, kuru īpašnieki pārsvarā bija ebreji. 30. gadu vidū Līvānos bija ap 180 tirgotavu. Pilsēta kļuva par apkārtnes novada kultūras centru.

Līvānu pilsēta ir unikāla ar savu rūpniecības vēsturi. Rūpniecība ir bijusi Līvānu attīstības pamats jau gandrīz divus gadsimtus. Īpaši strauji tā sāka attīstīties pēc dzimtbūšanas atcelšanas un Rīgas – Orlas dzelzceļa atklāšanas 1861. gadā un pagājušā gadsimta 60. gadu straujajām reformām. Rūpniecības attīstību Līvānos sekmēja ne vien labā satiksme pa sauszemi un ūdensceļiem, lētais darbaspēks, kas saplūda no Vidzemes un Kurzemes, bet arī lielle vietējo izejvielu resursi. Rūpniecības vajadzībām varēja izmantot ne tikai tuvējās apkārtnes mežus, bet arī tos ērti piegādāt pa Dubnu un Daugavu. Lielie māla, dolomīta, smiltis un kūdras krājumi nodrošināja ar izejvielām būvmateriālu, stikla un kūdras ražošanu. Līdz 20.gs sākumam Līvānos uzcēla 10 fabrikas, no kurām lielākās bija celulozes (dib. 1872.g.), stikla (dib. 1887. g.), koku, linoleja, ķieģeļu un tekstilfabrikas. Meņķos, Daugavas kreisajā krastā iepretim Līvāniem, franču firma uzcēla vienīgo ragu izstrādājumu fabriku Eiropā. Tā ražoja korsešu, cepuru un telefonu kauliņus.

Pirmā pasaules kara laikā fabrikas slēdza un to iekārtas evakuēja uz Krieviju. Divarpus gadus Līvāni atradās kaujas joslā. Nemitīgās apšaudēs tika sagrautas 155 ēkas, pēc kara Līvānos bija palikuši tikai 1880 iedzīvotāju.

Līvānu stikla fabrikas tagadējais nosaukums ir SIA „Lettglas”, un tā joprojām ir slavēta ar unikālajiem profesionālu meistarību – stikla pūtēji - ražotiem izstrādājumiem. Gadsimtu krātā stikla trauku ražošanas pieredze ir apkopota stikla muzejā, kur ap 5000 eksponātu klāstā ikviens var iepazīties gan ar vēsturiskiem izstrādājumiem, gan ar stikla ražošanas mūsdienām.

Pilsētas rosīgo dzīvi pārtrauca Otrais pasaules karš, kura laikā tika nodedzināta un sagrauta puse pilsētas ēku. Arī padomju varas gados vecās ēkas un skaistā ainava Dubnas un Daugavas krastos netika saudzēta. Nojaukto namu vietā 70. gados pilsētas dienvidu daļā notika tipveida piecstāvu dzīvojamo ēku būvniecība. Tas notika reizē ar lielu rūpnīcu celtniecību Līvānos. 70.-80. gados te tika uzcelta bioķīmiskā rūpnīca, būvmateriālu kombināts, kā arī māju būves kombināts, kurā ražoja 80. gados populārās "Līvānu mājas". Paplašinājās arī vecākais pilsētas uzņēmums - stikla fabrika. Mazpilsēta kļuva par 3. lielāko rūpniecības centru Latgalē tūlīt aiz Daugavpils un Rēzeknes.

Pārmaiņas, kas aizsākās Latvijas saimnieciskajā dzīvē pēc neatkarības atjaunošanas, Līvānus skāra sāpīgāk, nekā citas Latvijas mazpilsētas, jo mantojumā no iepriekšējiem gadiem saņemtais lielrūpniecības balasts mazpilsētai izrādījies pārlietu smags, un 90. gadu sākumā Līvāniem piedēvēts bēdīgais „bezdarbnieku galvaspilsētas” tituls. Neraugoties uz to, lielākā Preiļu rajona pilsēta attīstās laikam līdzīgi, un, pateicoties pēdējos gados atvērtajiem krodziņiem un tirgotavām, tā aizvien vairāk līdzinās 30. gadu Līvāniem, bet vislabāk par to var pārliecināties izbraucot cauri pilsētai pa 4,12 km garo Rīgas ielu. Līvānieši cauri laikiem ir spējuši izdzīvot un attīstīt stikla, kūdras un būvmateriālu ražotnes, Līvāni var lepoties arī ar vienīgo Baltijā optisko šķiedru ražotni.